

Історія і становлення

Створення та розвиток першого педагогічного ВНЗ Донбасу (До 90-річчя Луганського національного університету імені Тараса Шевченка)

Віталій КУРИЛО,

доктор педагогічних наук, професор, академік
Національної академії педагогічних наук України,
народний депутат України, президент ЛНУ імені
Тараса Шевченка,

Анатолій КЛИМОВ,

кандидат історичних наук, професор, завідувач
кафедри історії України ЛНУ імені Тараса Шевченка

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка – один з провідних вищих навчальних закладів України IV рівня акредитації. Протягом багатьох років ЛНУ залишається еталоном якості української освіти. З часу заснування й донині університет успішно здійснює науково-дослідну і навчально-виховну діяльність, спираючись на кращі світові й вітчизняні традиції, керуючись сучасними принципами й новітніми тенденціями розвитку освітньої та наукової галузей.

Історія Луганського національного університету імені Тараса Шевченка бере початок 1921 року. 15 лютого 1921 р. в селі Маломиколаївка (нині – Антрацитівського району Луганської області) почали працювати Донецькі губернські педагогічні курси (Донецька губернія існувала в 1919–1925 роках), які виконували важливе завдання термінової підготовки працівників соціального виховання для мережі дитячих освітніх установ. Згодом курси було переведено до Єнакієвого, а в жовтні 1922 р. – до Луганська.

Того самого року, враховуючи перспективи розвитку освіти, губернська нарада з освіти вирішує відкрити в Луганську інститут народної освіти. Базою для його створення стали губернські педагогічні курси, які в той час прирівнювалися до технікумів – основного, за тогочасною концепцією та моделлю освіти УСРР, типу вищих навчальних закладів.

Після підготовчої роботи Народний Комісаріат освіти УСРР 28 червня 1923 р. своєю постановою ухвалює створити в Луганську Донецький інститут народної освіти (ДІНО). Першим його директором став завідувач відділу соціального виховання Донецького губвиконкому П.Ф. Єфремов. Восени проведено набір студентів на перший факультет – соціального виховання. Ними стали 56 хлопців та дівчат. Факультет розпочав підготовку спеціалістів – організаторів навчально-виховної роботи для єдиної трудової семирічної школи, педагогів для дошкільних і позашкільних дитячих установ та організаторів дитячого руху. На робітфак, відкритий при інституті з метою якнайшвидшого забезпечення шкіл вчителями, було зараховано 133 слухачі.

У 1927 р. відкрився факультет професійної освіти із соціально-економічним, хімічним, техніко-математичним, агробіологічним відділеннями та відділенням мови і літератури, пізніше (у 1930 р.) перетвореними на п'ять окремих факультетів. Тут готували вчителів для старших класів. У 1931 р. при ДІНО починає працювати Учительський інститут із дворічним терміном навчання, на фізико-математичному, природничо-географічному факультетах та факультеті мови і літератури якого готували вчителів для 5–7 класів.

З 1929 р. в інституті відкрито заочне, а з 1931 р. – вечірнє відділення. У листопаді 1931 р. починає також діяти філія Всеукраїнського інституту

підвищення кваліфікації педагогів із соціально-економічним, філологічним, фізико-математичним та агробіологічним факультетами.

Постійно збільшувався прийом до інституту. У 1925 р. контингент студентів становив уже 266 осіб, 1926 р. – 347, 1929 р. – 478, 1933 р. – 790. Нарощування темпів підготовки вчительських кадрів було пов'язане з введенням, починаючи з 1930/31 навчального року, загальної обов'язкової початкової освіти для дітей від 8 років, а в містах та робітничих селищах – загального обов'язкового семирічного навчання. Тож якщо за перше п'ятиріччя існування інституту факультет соціального виховання закінчили 68 осіб, а робітфак – 174, то в 1929–1933 роках дипломи отримали близько 1000 учителів. Учительський інститут при ДІНО в 1933–1934 роках підготував 200 вчителів для 5–7 класів. Майже 2,5 тис. учителів із середньою освітою здобули вищу освіту в інститутській філії Всеукраїнського інституту підвищення кваліфікації педагогів.

1926/27 навчального року з ініціативи професора Сергія Грушевського створюється науково-дослідна кафедра, робота якої спрямовувалася на вивчення природних умов життєдіяльності, економіки, історії та побуту населення Донбасу. Уже в 1928 р. за результатами наукових розвідок кафедра видала свій перший збірник – «Праці наукового товариства на Донеччині».

Активну участь у цій діяльності брав відомий український архівіст Іван Ліщина-Мартиненко, який працював в інституті на посаді професора з 1926 року. Популяризатор творчості Тараса Шевченка, історії України, історії Української церкви і національної культури, він створив у ДІНО перший у Донбасі кабінет українознавства.

Модернізація країни, розпочата з кінця 20-х років ХХ ст., викликала гостру потребу у підготовці

кваліфікованих фахівців, підвищенні загальноосвітнього рівня населення. Після введення семирічного терміну навчання кількість шкіл та школярів, які в них навчалися, швидко зростає. Якщо в 1930 р. у школах Донбасу налічувалося 327 тис. учнів, то в 1934 р. у 2485 школах навчалося вже понад 706 тис. дітей. У свою чергу це потребувало змін у підготовці вчительських кадрів.

У липні 1933 р. колегія Народного Комісаріату освіти УСРР розглянула питання про систему підготовки педагогічних кадрів і мережу педагогічних закладів на 1933/34 навчальний рік і ухвалила рішення про запровадження нової системи підготовки, визначила номенклатуру профілів підготовки педагогічних кадрів. Створювався єдиний тип вищого педагогічного навчального закладу – педагогічний інститут. У зв'язку з цим наступного, 1934 р. ДІНО було реорганізовано в Луганський державний педагогічний інститут.

У другій половині 30-х років плани прийому до інституту збільшуються до 480–500 осіб. У передвоєнному 1940/41 навчальному році на п'яти факультетах педагогічного інституту, в Учительському інституті і на вечірньому відділенні навчалися 2225 студентів, на заочному – 4700.

Інститут перетворився на один із найбільших вищих навчальних закладів України, що готували вчителів для середньої школи. З 1935 по 1958 р. та в 1970–1990 роках у зв'язку з перейменуванням міста назва ВНЗ звучала як Ворошиловградський державний педагогічний інститут. 26 квітня 1939 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР інституту було присвоєно ім'я генія українського народу Тараса Шевченка.

Протягом 1935–1940 років інститут дав вищу педагогічну освіту 6,5 тис. юнаків та дівчат. Чимало випускників того часу досягли неабияких успіхів.

Випускники 1945 року

Випускник 1938 р. Григорій Кисунько згодом став видатним ученим у галузі радіоелектроніки, головним конструктором протиракетних систем СРСР, створивши найкращі у світі зенітно-ракетні комплекси, радіолокаційні станції, лазерні локатори. Григорій Васильович був професором, членом-кореспондентом Академії наук СРСР, лауреатом Ленінської премії, Героєм соціалістичної праці, депутатом Верховної Ради СРСР, мав звання генерала. Тоді ж закінчив інститут Микола Свентицький – відомий учений у галузі спектрального аналізу металів, член-кореспондент Академії наук СРСР, лауреат Державної премії СРСР.

Поступово зростала кількість викладачів: за 1936–1940 рр. вона збільшилася з 62 до 100. У 1941 р. в інституті налічувалося вже 13 кафедр, що почали створюватися з 1930 р. замість предметних циклових комісій. Однак загалом кваліфікаційний рівень викладачів відставав від кількісного зростання та не відповідав вимогам часу. Тільки дехто з них мав звання доцента, більшість виконувала ці обов'язки без відповідного атестата.

У роки Великої Вітчизняної війни інститут було евакуйовано до міста Енгельса Саратовської області. На фронті викладачі й студенти виявляли мужність та героїзм, а випускники 30-х років учитель історії Микола Галицький, учитель української мови і літератури Василь Цис, колишні робітфаківці Антон Сливка та Семен Кратинів були відзначені званням Героя Радянського Союзу. Героєм Радянського Союзу став і випускник робітфаку, один із керівників підпільної організації «Молода гвардія» Іван Туркенич.

У лютому 1943 р., після звільнення Ворошиловграда, розпочалася діяльність з відродження інституту. Відновити заняття було нелегкою справою. Навчальний корпус під час відступу німецько-фашистських загарбників було зруйновано, меблі, лабораторії, бібліотеку знищено. Зруйновані були також два корпуси студентських гуртожитків, житловий будинок викладачів. З фундаментальної інститутської бібліотеки пощастило врятувати лише 13 тис. книг.

Однак на цьому випробування для колективу не закінчилися. Через нестабільну ситуацію на фронті (протистояння на Курській дузі) інститут пережив у червні 1943 р. ще одну евакуацію – тепер у село Владимирівку Сталінградської області.

Восени 1943 р. навчальний заклад знову повертається до Ворошиловграда. Заняття розпочалися з частиною студентів старших курсів та щойно зарахованими першокурсниками. «По крихтах» збиралися столи, стільці, література. Наступного, 1944/45 навчаль-

ного року кількість студентів зросла; відновило роботу заочне відділення. У 1945 році на п'яти факультетах педагогічного та в Учительському інститутах нараховувалось уже понад 800 студентів. У липні 1945 р., в останній воєнний рік, відбувся черговий випуск учителів. Дипломи отримали 288 юнаків та дівчат.

Із закінченням війни й поверненням до мирної праці в історії інституту починається новий період розвитку. У перші повоєнні роки навчання студентів велось за сімома спеціальностями і спеціалізаціями на історичному, природничому, географічному, фізико-математичному факультетах, факультеті мови і літератури з російським та українським відділеннями та в Учительському інституті.

У 1955 р. було повністю відбудовано тоді єдиний навчально-лабораторний корпус, до якого добудували великий спортивний зал. Зміцнювалася навчально-дослідницька база факультетів, насамперед фізико-математичного: створювалися численні лабораторії, одна з небагатьох в Україні астрономічна обсерваторія.

Швидко зростала база природничо-географічного факультету. Невтомною працею викладачів, співробітників, студентів у 1960–1963 рр. було створено унікальні геологічний та анатомічний музеї, на той час одні з найкращих серед аналогічних музеїв у ВНЗ України; переобладнано зоологічний музей. На початку 70-х років ХХ ст. за результатами археологічних експедицій студентів було відкрито археологічний музей. Сьогодні в археолого-етнографічному музейному комплексі зібрано багату колекцію експонатів, що мають світове значення (експозиційний фонд – 4,5 тис. експонатів і фондосховище – 35 тис.). У 2004 році уряд України ввів його до переліку наукових об'єктів, що становлять національне надбання.

Нарощувався кадровий потенціал ВНЗ, від чого залежали якість підготовки фахівців, рівень

Під час наради – ректор С.Савченко та проректори О.Меняйленко, О.Климочкина і Д.Ужченко (2011 р.)

наукових досліджень, визнання інституту та його рейтинг серед педагогічних навчальних закладів України, колишнього Радянського Союзу. Результати цієї копіткої праці справляють велике враження. За статистику, у 1946 р. працювали 103 викладачі, з них лише 16, або 15,5%, мали наукові ступені та вчені звання, не було жодного доктора наук і лише 9 кафедр із 16 очолювали доценти, кандидати наук. У 1960 р. на 15 кафедрах та у двох предметних комісіях працювали 127 викладачів, з них 42 кандидати наук, доценти. У 1976 р. кількість кафедр зросла до 25, викладачів – до 265, з них наукові ступені та вчені звання мали 115 (43,3 %). Нарешті, у 1990 р. на 38 кафедрах уже працювали 502 викладачі, 238 з яких – доктори наук, професори, кандидати наук і доценти (47,4%).

У 1964 р. для забезпечення підготовки науково-педагогічних кадрів в інституті була відкрита аспірантура з двох спеціальностей – історії КПРС і фізіології людини та тварин. Їх започаткували відомі вчені Микола Гончаренко і Семен Діонесов.

У 70–80-ті роки було проведено цікаві наукові дослідження разом зі спеціалістами Біосферного заповідника «Асканія-Нова», створено лабораторії електронної мікроскопії, теоретичних та медико-біологічних основ фізичного виховання. Широко відомими стали імена провідних науковців, талановитих викладачів Льва Лоповка, Ірини Подгаєцької, Григорія Чумакова, Івана Дудникова, Івана Ісаєва, Ашота Петросяна, Мари Духовної, Павла Луцького, Михайла Лапка, Дмитра Жданова.

Значного розвитку набуває студентська наука. У 1947 р. студентські гуртки, які діяли на той час, об'єднуються в студентське наукове товариство. Один з його перших керівників – Костянтин Ситник. Випускник 1949 року, К.Ситник був направлений до аспірантури Інституту ботаніки Академії наук України, став ученим зі світовим ім'ям, академіком НАН України, президентом Українського ботанічного товариства. Тривалий час він був першим віце-президентом Академії наук України, головою Верховної Ради УРСР (1980–1985 рр.), протягом 1970–2003 рр. очолював Інститут ботаніки НАН України імені М.Г. Холодного. Костянтин Меркурійович – почесний громадянин міста Луганська.

Визнанням наукових досягнень викладачів інституту було проведення на його базі у 60–80-ті роки багатьох республіканських та всесоюзних конференцій. У квітні 1991 р. тут відбулося виїзне засідання відділення філософії, соціології, культури Академії педагогічних наук колишнього СРСР на чолі з президентом академії Віталієм Костомаровим.

За 25 післявоєнних літ інститут підготував майже 20 тис. висококваліфікованих учителів, серед яких заслужені вчителі УРСР М.Р. Агаркова, Л.П. Божко, Д.К. Метьюлкін, А.П. Монастирський та багато інших. Диплом ВНЗ отримали математик А.І. Ширшов, згодом професор, член-кореспондент Академії наук СРСР, заступник директора Інституту математики АН СРСР; письменник Т.М.Рибас; депутат Вер-

ховної Ради СРСР трьох скликань, перший секретар Луганського обкому Компартії в 1961–1973 рр., почесний громадянин м. Луганська В.В. Шевченко; журналісти П.М. Євтеєв, П.Г. Павлущенко, В.В. Михайличенко, Герой Радянського Союзу О.Ф. Рязанцев. У 60–70-ті роки навчальний заклад закінчило чимало творчих особистостей, згодом відомих поетів і прозаїків: Дмитро Боярчук, Володимир Єфанів, Сергій Кривоніс, Микола Мірошніченко, Григорій Половинко, Сергій Чирков, Олександр Шевченко, Петро Шевченко.

Славу інституту примножило багато інших випускників тих і наступних літ. Одними з кращих директорів шкіл України, заслуженими вчителями стали Олексій Фомін, Микола Зиза; науковцями – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти, заслужений діяч науки Російської Федерації Анатолій Деркач, доктор фізико-математичних наук, професор Московського державного університету імені М.В. Ломоносова Євген Долженко, доктор фізико-математичних наук, професор Тверського державного університету Михайло Тайцлін, доктор історичних наук, професор Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка Леонід Гайдуков, доктор біологічних наук, професор Донецького національного університету Микола Ярошенко, доктор політичних наук, професор, проректор Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля Галина Щедрова, доктор педагогічних наук, професор, ректор Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Тамара Сорочан. Сьогодні випускники ВНЗ – кращі вчителі київських шкіл, шкіл Донбасу, м. Луганська, зокрема Лейда Лоскутова, Олена Ткаченко, Людмила Ткачова.

За успіхи в підготовці вчительських кадрів та з нагоди 50-річчя заснування у лютому 1974 р. інститут нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Вагомими були спортивні досягнення студентства інституту. У 50–60-х роках студенти стали переможцями багатьох республіканських і всесоюзних спортивних змагань, у 1972 р. посіли перше командне місце на Республіканській спартакіаді неспеціальних факультетів педагогічних інститутів. 1973 р. в складі збірних команд колишнього СРСР вони вдало виступили на Всесвітніх студентських іграх. Золото «Універсіади-73» вибороли Н.Єрьоміна, Є.Кузіна (волейбол), В.Журба (легка атлетика). У 1979 р. команда легкоатлетів здобула перемогу в змаганні легкоатлетів на Спартакіаді вищих навчальних закладів колишнього Радянського Союзу, у 1981 та 1989 р. – у змаганнях гімнастів.

Найбільшого успіху спортсмени інституту досягли в 1990 р., виборовши на Універсіаді СРСР звання чемпіонів у командному заліку. За всю історію таких змагань це був єдиний випадок, коли команда педагогічного інституту випередила команди всіх вищих навчальних закладів, у тому числі й спеціалізованих інститутів фізичної культури.

Олімпійськими чемпіонами стали студенти: Микола Чужиков (Токіо, 1964, веслування на байдарках), Володимир Беляєв (Мехіко, 1968, волейбол), Анатолій Чуканов (Монреаль, 1976, велосипедна шосейна гонка), Валерій Кривов, Федір Лащонов (Москва, 1980, волейбол), Віктор Бризгін, Ольга Бризгіна (Сеул, 1988, легка атлетика). Бронзові медалі вибороли Анатолій Куксов, Юрій Єлісеєв (Мюнхен, 1972, футбол), Тетяна Скачко (Москва, 1980, легка атлетика). На чемпіонатах світу та Європи завойовано 28 медалей різного ґатунку. 48 вихованців інституту стали заслуженими тренерами колишнього СРСР та України.

У 1989 р. на посаду ректора інституту було обрано А.О. Климова, який очолював колектив до 1997 р. На зламі історичних епох, в умовах відродження й утвердження незалежної України розпочалася нова сторінка життя інституту.

Передусім було створено систему допрофесійної підготовки та післядипломної освіти. Підвалини сучасної системи допрофесійної підготовки було закладено в 1989 р., коли розпочалася спільна робота з Лисичанською гімназією, середніми школами №№ 1, 5, 42, 50 м. Луганська. У 1992 р. відкрито факультет допрофесійної підготовки; наступного року – навчально-науковий комплекс «Освіта».

У 1990 р. започатковано спецфакультет перепідготовки та надання другої вищої освіти. Пізніше він був реорганізований у факультет післядипломної освіти й уже вів підготовку з усіх ліцензованих базових спеціальностей. 2001 р. факультет став Інститутом післядипломної освіти.

Протягом 1991–1996 років відкрилися 16 нових спеціальностей та спеціалізацій. У 1992 р. філологічний факультет було розділено на два факультети: української філології і російської та романогерманської філології. Того самого року створено факультет музики (сьогодні це Інститут культури і мистецтв ЛНУ).

1995 р. здійснено перехід на ступеневу систему освіти; у 1996 р. відбувся перший випуск магістрів. Згодом магістерська підготовка велася вже з усіх спеціальностей.

Важливою подією в житті інституту стало відкриття у 1993 р. Українсько-канадського центру «Відродження» з бібліотекою, яка налічувала 20 тис. примірників книжок, альманахів, часописів, зібрання творів українських авторів, виданих за кордоном.

У 1993 р. відкрито докторантуру з педагогіки, кількість спеціальностей в аспірантурі зросла до 16. Усього за 1964–1998 рр. в аспірантурі пройшли курс підготовки понад 210 науковців. З 1995 р. почала працювати спеціалізована вчена рада з присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності «Теорія та історія педагогіки», а з 1997 р. – й зі спеціальності «Професійна педагогіка».

В Україні та за її межами здобули широке визнання наукові школи професорів Вольфа Бейліса – з арабістики, Георгія Максименка – з проблем

юнацького спорту, Віктора Ужченка – з української і загальнослов'янської фразеології, Юлія Шараніна – з хімії гетероциклів, Олега Фісуненка – з палеоботаніки і стратиграфії карбону.

У 1997 р. відбулася ще одна варта уваги подія в науковому житті інституту – він став основним експериментальним майданчиком з виконання спільного українсько-американського біологічного проекту «Учителі та учні досліджують рослини в космосі» під час польоту першого українського космонавта Леоніда Каденюка на борту космічного корабля «Колумбія».

Багато зусиль до розвитку інституту в 90-ті роки, перетворення його на університет доклали ветерани. Так, 53 роки життя присвятив викладацькій діяльності в інституті доцент кафедри української літератури Олексій Міхно. Тривалий час він був деканом факультету мови і літератури, історико-філологічного та філологічного факультетів. З 1954 по 1995 рік у ВНЗ працював доцент Б.А. Шарпило – людина енциклопедичних знань, визнаний фахівець з проблем функціонування говірок Східної Слобожанщини в умовах міждіалектної взаємодії. З 1959 р. він був заступником директора з навчальної та наукової роботи, а з 1964 р. і протягом 17 років – проректором з наукової роботи. Він дав путівку в наукове життя багатьом нинішнім викладачам.

І сьогодні плідно трудяться ветерани, котрі зробили значний внесок у розвиток Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, працюючи в ньому понад 40 років – професори Анатолій Климов, Георгій Максименко, Лара Синельникова, доценти Лілія Азарова, Борис Беляєв, Неллі Булкіна, Раїса Ісаєва, Октябрина Кисельова, Володимир Кравченко, Костянтин Красильников, Анатолій Петченко, Борис Попов, Олександр Проказа, Микола Самчук, Тамара Терновська, Лариса Чернієнко, Юрій Штана.

У 1997 р. інститут очолив В.С. Курило, нині академік Національної академії педагогічних наук України, Міжнародної академії наук педагогічної освіти (м. Москва), народний депутат України, президент університету. Він довів багаторічну копійку працю колективу до логічного завершення: у 1998 р. інститут отримав IV рівень акредитації. Це дало змогу поставити питання про зміну статусу навчального закладу та перетворення його на педагогічний університет. 21 вересня 1998 р., згідно з постановою Кабінету Міністрів України, Луганський державний педагогічний інститут ім. Т.Г. Шевченка було ліквідовано й на його базі створено Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка.

Статус педагогічного університету відкрив нові можливості й перспективи розвитку. У 2003 р. заклад отримав статус національного, а у квітні 2008 р. його перетворено на класичний. Університет динамічно розвивається, стаючи завдяки цьому конкурентоспроможним, знаним, популярним. З часом ВНЗ зазнає серйозних структурних змін,

удосконалює роботу з міжнародними партнерами, виходить на позиції лідера освіти на вітчизняному ринку.

Сьогодні Луганський національний університет імені Тараса Шевченка – це великий навчально-науково-виробничий комплекс, у складі якого сім інститутів, вісім факультетів, зокрема відокремлені факультети в Луганській області – у Ровеньках, Старобільську та Стаханові, чотири коледжі, чотири ліцеї, один технікум, Вище професійне училище, навчально-виховний комплекс «Початкова школагімназія «Дитяча Академія», Центр інноваційних технологій, Дитяча обласна хорова філармонія ЛНУ.

Навчальний процес забезпечують близько півтори тисячі педагогів – кандидати, доктори наук, професори, академіки академії наук України і закордонних країн. Щорічно ЛНУ відкриває нові напрями підготовки. Загалом академічна пропозиція університету охоплює понад 200 напрямів підготовки, спеціальностей та професій. Серед них 25 – педагогічні. Щороку Луганський національний університет імені Тараса Шевченка випускає понад десять тисяч фахівців для різних галузей і сфер суспільної діяльності. ВНЗ повністю забезпечує висококваліфікованими фахівцями освітню сферу східних регіонів країни.

Університет орієнтується на розвиток фундаментальних і прикладних наукових досліджень. У навчальному закладі діють аспірантура з 34 спеціальностей та докторантура з дев'яти, а також п'ять спеціалізованих рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій з педагогічних, філологічних, соціологічних наук.

Щорічно учені ЛНУ отримують близько 20 патентів, публікують понад 2,7 тис. наукових робіт. До послуг студентів та науковців – база даних електронного каталогу патентної та науково-технічної інформації (ЦНТІ). З 2002 року в ЛНУ функціонує відділення Міжнародної академії наук педагогічної освіти. На базі ЛНУ діють філії п'яти інститутів Національної академії наук України (напрями: фізико-технічний, археологічний, літературознавчий, економіка промисловості, математика і механіка), філія Національної академії педагогічних наук України, а також сім науково-дослідних центрів й шість науково-дослідних лабораторій.

Більш як 40 електронних підручників, навчальних програм і мультимедійних лекцій щорічно створюють викладачі ЛНУ за методичної та інженерної підтримки Центру інформаційних технологій. Ученими ЛНУ створено понад 300 дистанційних курсів. Університет працює над розв'язанням проблеми рівного доступу до освіти людей з обмеженими психофізичними можливостями. Досвід його роботи та інших восьми ВНЗ, які беруть участь в експерименті МОН України, буде узагальнений і стане базовим для всієї вищої школи України.

Максимально задіяно в навчальному процесі матеріально-технічну базу ВНЗ. Це дев'ять навчальних корпусів (з актовими, концертними й спор-

тивними залами), навчальні корпуси відокремлених структурних підрозділів, бібліотека з п'ятьма модернізованими читальними залами, оснащеними електронними каталогами, і фондом понад 1,3 млн примірників, спортивний корпус, сучасний комп'ютерний парк, близько 20 мультимедійних комплексів, супутникове телебачення, власний супутниковий канал Інтернет.

Університетські телеклас і телестудія оснащені сучасною телевізійною апаратурою. Тут студенти, які здобувають освіту за спеціальністю «Кіно-, телемистецтво», опановують знання й навички, необхідні для створення різноманітних телевізійних передач, відеороликів, документальних фільмів та підготовки їх до ефіру.

Навчальний заклад має власне видавництво. Тут об'єднані редакційні колегії восьми наукових журналів: «Освіта Донбасу», «Соціальна педагогіка: теорія та практика», «Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка», «Економічний вісник Донбасу», «Алгебра та дискретна математика», «Лінгвістика», «Бахмутський шлях», «Науковий портал Донбасу» (електронний журнал). Усі журнали внесені до переліку фахових видань ВАК України. Видаються шість студентських газет, серед яких – загальноуніверситетське видання «Новий погляд».

Студенти ЛНУ й учні луганських шкіл – постійні відвідувачі навчально-науково-екскурсійного комплексу ВНЗ: астрономічної обсерваторії, зимового ботанічного саду, зоологічного, геологічного, анатомічного музеїв, археолого-етнографічного музейного комплексу, що включає парк-музей давнього каменерізного мистецтва (понад 70 скульптур). Наукові історико-археологічні дослідження, які здійснюються під егідою Східноукраїнської філії Інституту археології НАН України, дають змогу поповнювати цю унікальну скарбницю новими експонатами. Щоліта під керівництвом завідувача філії Костянтина Красильникова відбуваються археологічні експедиції у межах України. Кілька років поспіль археологічна група ЛНУ разом з п'ятьма фахівцями проводила розкопки Десятинної церкви та княжого подвір'я Володимира Великого. У цілому результат роботи студентів і науковців університету – понад 1300 одиниць археологічних знахідок, що зберігаються у фонді музею.

Університет нагороджено численними відзнаками за професійні досягнення. У 2000 р. його визнано кращим спортивним навчальним закладом України. Сьогодні у ВНЗ навчаються студенти, які гідно представляють Україну на спортивних змаганнях міжнародного рівня: двічі срібний призер юнацьких Олімпійських ігор 2010 р. Олександр Бондар, бронзова призерка Олімпійських ігор у Перені 2008 р. Леся Калитовська, бронзовий призер Паралімпійських ігор 2008 р. Микола Жабняк.

Протягом 2000–2010 рр. ЛНУ неодноразово визнавався лідером у різних номінаціях Міжнародного академічного рейтингу «Золота Фортуна». ВНЗ

нагороджено шістьма медалями Міжнародної виставки навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні» за інноваційність, актуальні наукові розробки, якість освіти, а в 2010 р. – стелою та дипломом Міжнародної виставки-презентації «Сучасні навчальні заклади – 2010» у номінації «Лідер вищої освіти України».

У 2006 р. Міністерство освіти і науки України визнало університет найкращим вищим навчальним закладом України. Цей статус університет зберіг і наступного року. Першим і єдиним в Україні ЛНУ проходить процедуру зовнішнього незалежного експертного оцінювання, яку проводить Європейська асоціація університетів. Комісія визнає якість освіти, яку надає університет, такою, що відповідає європейським нормам і стандартам Болонської системи.

Міцніють міжнародні зв'язки ЛНУ. Він є дійсним членом Міжнародної та Європейської асоціації університетів. Має численних партнерів серед провідних вищих навчальних закладів у всьому світі, зокрема в Австрії, Білорусі, країнах Близького Сходу, Естонії, Китайській Народній Республіці, Латвії, Нідерландах, Російській Федерації, США, Франції, Японії, Туреччині. Студенти, аспіранти і викладачі проходять стажування, практику в цих країнах, беруть участь у робочих та стипендіальних програмах, залучаються до наукового обміну, мають змогу навчатися за кордоном упродовж кількох семестрів. Завдяки тісній співпраці з посольствами різних країн при університеті протягом останніх десяти років відкрито мовно-культурні центри: Інститут імені Конфуція (Посольство КНР), Японський центр (Посольство Японії), Гете-центр (Посольство Німеччини), Ресурсний навчальний центр «Лінгва» (Посольство США), Центр вивчення івриту (Посольство Ізраїлю), Центр вивчення турецької мови.

Отже, діяльність Луганського національного університету свідчить, що він справді є флагманом освіти, одним із найпотужніших вищих навчальних закладів України, сторінки історії якого є етапами становлення й розвитку вищої школи в Донбасі. Адже у процесі реалізації реформ, підвищення якості освіти, науковому поступі університет рік у рік лишається лідером та ініціатором. Водночас він є осередком виникнення нових педагогічних ідей і втілення сучасних технологій, які роблять навчання цікавим, захоплюючим, корисним та ефективним.

Література

1. Климів А.О. Історія Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка в особах його професорів / А.О. Климів. – Луганськ : Альма-матер, 2001. – 168 с.
2. Климів А.О. Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка: Іст. нарис. 1923–1998 / А.О. Климів. – Луганськ : ВАТ «ЛОД», 1998. – 127 с.: іл.
3. Климів А.О. Від педагогічних курсів до кращого регіонального університету України / А.О. Климів, В.С. Курило // Освіта Донбасу. – 2001. – №2. – С. 5–11.
4. Климів А.О. Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. Історія. Сьогодення. Перспективи / А.О. Климів, В.С. Курило. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 120 с.
5. Міхно О.А. Перший у Донбасі / О.А. Міхно // Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 1998. – №10. – С. 7–21.

Анотації

Віталій КУРИЛО, Анатолій КЛИМОВ **Створення та розвиток першого педагогічного ВНЗ Донбасу (До 90-річчя Луганського національного університету імені Тараса Шевченка)**

У статті розглянуто основні віхи розвитку найдавнішого ВНЗ Донбасу – Луганського національного університету імені Тараса Шевченка – за 90 років його існування.

Ключові слова: Луганськ, національний університет, історія вищої освіти.

Віталій КУРИЛО, Анатолій КЛИМОВ **Создание и развитие первого педагогического вуза Донбасса (К 90-летию Луганского национального университета имени Тараса Шевченко)**

В статье рассмотрены основные вехи развития старейшего высшего учебного заведения Донбасса – Луганского национального университета имени Тараса Шевченко – за 90 лет его существования.

Ключевые слова: Луганск, национальный университет, история высшего образования.

Vitaliy KURYLO, Anatoliy KLYMOV **Establishing and development of the first higher educational pedagogical institution of Donbas (Dedicated to the 90th anniversary of Luhansk Taras Shevchenko national university)**

The article is devoted to the main historical stages of development of the oldest higher educational institution of Donbass – Luhansk Taras Shevchenko national university – 90 years of its existence.

Key words: Luhansk, national university, history of higher education.